

KRONIK DEN 25. APRIL 2013

Den store fred på vej i Tyrkiet

Det er nemmere for de islamistiske tyrkere end de nationalistiske at forsones sig med de oprørske kurdere, og det er omvendt også nemmere for kurderne at forsones sig med de islamistiske end de nationalistiske tyrkere.

MEHMET ÜMIT NECEF

lektor, ph.d.
Center for
Melleøststudier, SDU

Et opsigtsvækkende billede prydede alle tyrkiske avisers forside den 8. marts. Billedet var taget under et møde mellem PKK's leder Murat Karayilan og seks medlemmer af det tyrkiske parlament i en PKK-base i Kandilbjergene. Disse utilgængelige bjerge ligger i det kurdiske område i Nordirak tæt ved den tyrkiske grænse og udgør PKK's politiske og militære hovedbase. På væggen i mødelokalet kan man se et stort billede af PKK-formanden Abdullah Öcalan og PKK's røde flag med en gul stjerne.

De seks parlamentsmedlemmer tilhører det kurdiske parti BDP (Partiet for Fred og Demokrati), og de var kommet til PKK-basen for at præsentere Abdullah Öcalans forslag om, hvordan PKK nedlægger våbnene og derved åbner vejen for en fredelig løsning for det kurdiske spørgsmål.

Den tyrkiske stat og Öcalan er nemlig efter et par måneders hemmelige møder på fængselsøen Imrali, hvor PKK-formanden har siddet i 14 år efter en livtidsdom, i næsten fuld offentlighed begyndt at forhandle om våbenstiltand og demokratisering. I begyndelsen af året besøgte to parlamentsmedlemmer fra BDP Öcalan, og senere kom endnu tre BDP-parlamentarikere i audiens hos partiformanden.

BDP's opgave er at virke som budbringer mellem Öcalan og andre dele af PKK-bevægelsen: Centralkomiteen i Kandilbjergene og PKK's organisation i Europa samt at overbevise partiets græsrodder om, at Öcalans forhandlinger med staten vil føre til bedre betingelser for kurderne i landet.

Meget tyder på, at det denne gang vil lykkes for den tyrkiske stat og PKK at komme i gang med seriøse forhandlinger, der kan føre til fred.

Man har flere gange siden 1990'erne forsøgt at finde en fredelig løsning på konflikten, men de krigeriske kredse såvel den tyrkiske stat som PKK, der ikke var interesseret i freden, forpurrede processen allerede i startfasen. Et stort anlagt angreb på en militær- eller PKK-base, som kostede et stort antal soldater og guerillaer livet, har været tilstrækkelig til at kvæle forhandlingsprocesserne i fødslen.

For blot et par måneder siden ville et billede med parlamentsmedlemmer og guerillaer på en PKK-base skabe stor opstandelse. Da to af de seks parlamentsmedlemmer i juli sidste år blev fotograferet sammen med PKK-guerillaer, som de var stødt på på vejen til den tyrkiske-kurdiske by Hakkari, talte man om at hæve deres parlamentariske immunitet, fordi de ved lade sig fotografere angiveligt havde »støttet terrorisme«.

Mediehetzen var overdreven,

selv om man kan være i tvivl om det kloge i, at de folkevalgte i fuld offentlighed omfavner tydeligt bevæbnede guerillaer.

Men denne gang var der ikke nogen mediestorm over fotoet fra Kandilbjergene, bortset fra de sædvanlige protester fra det ultranationalistiske MHP (Det nationalistiske Bevægelsesparti) og det socialdemokratiske CHP (Republikanske Folkeparti).

Under en tv-debat viftede et parlamentsmedlem fra MHP med det pågældende billede i retning af en af regeringens vigtigste medlemmer, Nihat Ergün, minister for industri og teknologi, og spurgte, hvordan han kan holde det »skandaløse« billede ud, og hvordan regeringen havde tænkt sig at tackle den »tyrkiske sensibilitet«. Ministeren svarede: »Vi har ad åre set adskillige billeder af begravelsesceremonier for vores soldater og grædende mødre. Var de billeder nemmere at udholde?«

Umiddelbart vil det virke paradoksalt, at det netop er en moderat islamistisk regering, der gør en stor indsats for at løse konflikten med en væbnet bevægelse gennem forhandlinger og derved sætter sin politiske fremtid på spil. I tilfælde af, at forhandlingerne går i vasken, vil det ikke kun koste Erdogan

magten. Der er en del politikere og skribenter, der truer Erdogan med at tage ham til Forfatningsdomstolen og anklage ham for "landsforræderi", da han ifølge deres anklager har indledt forhandlinger med en "terrororganisation".

Det strider mod alle forventninger, at en politiker, der stammer fra en familie fra den lavere provinsmiddelklasse, har læst på en religiøs skole og har sine rødder i landets islamistiske bevægelse, skulle forsøge at løse en borgerkrig, der i alt for mange år har plaget landet.

Opererer man med en forsimplet definition, som går ud på, at islamisterne er reaktionære og konservative, og de sekulære samt de venstreorienterede er progressive og liberale, kan man ikke forklare, hvorfor det er den første og ikke den anden gruppe, der har taget en alvorlig politisk risiko for at løse den blodige konflikt.

For tage et konkret eksempel: Den angiveligt konservative og reaktionære premierminister Erdogan siger til en stor forsamling på byens centrale plads i den kurdiske by Kiziltepe: »Vores regering har nedtrampet enhver form for nationalisme«.

Allerede samme aften er oppositionslederen, socialdemokraten Ki-

licdaroglu, på pletten og angriber ham.

»Hvad bilder du dig ind? Hvem er du? Hvem har tildelt dig denne myndighed?« råber han sammenbidt til tv-kameraet. Og fortsætter: »Vi er imod den racistiske, men går ind for den kemalistiske nationalisme«.

Det skal i denne forbindelse nævnes, at Kemal Atatürk (som har givet navn til den tyrkiske nationalisme, kemalismen) i 1930'erne var inspireret af netop racistisk nationalisme, og at den stat, som han var præsident for, har begået massakrer imod alevitiske kurdere i 1937-1938 i netop den kemalistiske, racistiske nationalismes navn.

Årsagen til, at det er islamisterne, der tør løbe en alvorlig risiko i forsøget på at løse konflikten med kurderne, handler sandsynligvis om to forhold: At det ideologisk set er nemmere for en mere eller mindre moderat islamist at betragte en kurdiske medmuslim som ligeværdig end for en tyrkisk nationalist, som gennem skolesystemet og medierne er socialiseret til at benægte kurderne eksistens. Man kan godt tænke sig, at det er nemmere for de islamistiske tyrkere end de nationalistiske at forsones sig med de oprørske kurdere, og det er omvendt også nemmere for kurderne at forsones sig med de is-

lamistiske end de nationalistiske tyrkere.

Den anden omstændighed handler om den måde, hvorpå det tyrkiske samfund er opdelt. Først er der et centrum, som består af det civile og militære bureaukrati samt en stor del af borgerskabet, som har været afhængig af statsstøtte.

Dernæst er der tale om samfundets periferi, som enten ikke deler centrets ideologiske grundlag, dvs. *Vulgärmaterialismus*, en vulgariseret version af den materialistiske doktrin, der tildeler videnskaben en ophøjet rolle i samfundet, eller dets etniske udgangspunkt, tyrkiskhed. Henholdsvis tyrkiske religiøse muslimer og kurderne. Andre etniske eller religiøse minoriteter såsom alevierne og ikkemuslimer kan også regnes under kategorien "periferi".

Indtil AP kom til magten i 2002 og konsoliderede den ved at udrense de officerer, der formodedes at have foranstaltet flere kupforsøg imod AKP-regeringen, betragtede og betegnede sunnimuslimske tyrkere sig selv som »andenrangsborgere«.

Derfor er det nemmere for Erdogan at præsentere sig selv som en, der ligesom kurderne politisk er blevet undertrykt af staten og dæmoniseret af dens officielle ideologi.

De tyrkiske islamister i forskellige varianter er konservative i sager vedrørende de private og de intime sfærer såsom mandens dominans i familien, kvinders islamiske tildækning, før- og udenomsægteskabelig seksualitet, ikke mindst den kvindelige seksualitet, og homoseksualitet. Men konstellationen i den tyrkiske politik siden republikkens grundlæggelse har været således, at islamismen har været i opposition til den antireligiøse, dvs. antiislamiske og vulgärmaterialistiske stat. Da staten ikke var i stand til at demokratisere sig selv og opløse sin hårde politik overfor religiøse muslimer og kurderne, har islamisterne spillet rollen som den vigtigste demokratiserende politiske bevægelse. Denne rolle kunne kurderne hverken spille i 1920'erne og 1930'erne, hvor de nærmest konstant var i oprør imod Ankara, eller siden 1980'erne, hvor PKK var begyndt sin guerillakamp, netop fordi kurdiske modstandsbevægelser var væbnede. Staten kunne affeje dem som "banditter" og "terrorister", og nægte at gå i dialog med dem og eventuelt komme med indrømmelser. Man kan således fremføre det argument, at det netop var de væbnede oprørere, der uforvarende kom til ikke kun at skade kurderne sag, men også til at forsinke Tyrkiets demokratisering.

Kortene blandes i tyrkisk politik, og helt uforudsete kombinationer byder sig til. Tilsyneladende kan ikke alle følge med i spillets nye regler. Og fejlen i sådanne situationer er altid de samme: At holde fast ved forældede kategorier og tankerammer og at insistere på at udlægge verden ud fra dem.

